

КОРИШЋЕЊЕ ЕЛЕКТРОНСКИХ ИЗВОРА ИНФОРМАЦИЈА У БИБЛИОТЕЦИ МАТИЦЕ СРПСКЕ*

Бранислава Аврамовић и Иванка Клајн
Библиотека Матице српске

Сажетак

Реферални центар (РЦ) Библиотеке Матице српске (БМС) је у 2002. години у могућности да пружа информације из следећих база података: 1. Science Citation Index – SCI (1945-2002) – природне науке, 2. Social Sciences Citation Index – SSCI – (1956-2002) – друштвене науке и 3. Arts & Humanities Citation Index – A&HCI (1975-1991, 2000-2002) – уметност и књижевност. Библиографске информације се добијају од 1985. године, али су записи са апстрактима радова на располагању тек од 1992. године. Ова три Индекса научних цитата обухватају преко 8.400 врхунских, најцитиранијих часописа у свету. Могу се претраживати тематски и користити за испитивање цитираности радова научника. Ове информације доступне су на компакт дисковима, на Интернету (Web of Science) и у хосту DIALOG. БМС поседује и велики број база на компакт дисковима (AGRIS, AGRIS/Caris, UNESCO Databases, FAO Documentation, INDEX Translationum, ProQuest Medical Library, итд.) DIALOG омогућава онлајн улаз у милионе докумената који се налазе у преко 450 база података из различитих дисциплина, а ради са корисницима нон-стоп. Већина информација је до нивоа апстракта мада постоје и базе са пуним текстом. У току 2002. године БМС је добила неколико база са пуним текстом на Интернету: eIFL, Idealibrary, ProQuest Medical Library, Link i Free Emerald. Набавка примарних докумената иде преко British Library Document Supply Centre, а поруџбина чланака обавља се електронским путем (ART – Automated Request Transmission). Реферални центар Библиотеке Матице српске пружа услуге корисницима Универзитета у Новом Саду, а сарађује и са многим корисницима широм земље.

Кључне речи: електронски часописи, Интернет, базе пуног текста, библиографске базе података, DIALOG, међубиблиотечка позајмица, реферална збирка, научне библиотеке

USAGE OF ELECTRONIC INFORMATION RESOURCES IN MATICA SRPSKA LIBRARY

Branislava Avramović i Ivanka Klajn
Matica Srpska Library, Novi Sad

Abstract

The Referral center (RC) of the Matica Srpska Library (MSL) provides during 2002 information from the following databases: 1. Science Citation Index – SCI (1945-2002) – for natural sciences, 2. Social Sciences Citation Index – SSCI – (1956-2002) – for social sciences and 3. Arts & Humanities Citation Index – A&HCI (1975-1991, 2000-2002) – for art and literature. The bibliographic information is being obtained since 1985 but records with abstracts are available since 1992. The three science citation indexes cover over 8.400 prestigious and most cited world journals. They can be searched by subject and used for the examination of the researchers' impact factors. These information are accessible on CD-ROMs, Internet (Web of Science), and the DIALOG host. MSL owns many databases on CD-ROMs (AGRIS, AGRIS Caris, UNESCO Databases, FAO Documentation, INDEX Translationum, ProQuest Medical Library, etc.). The DIALOG host enables users to access online and 24 hours a day to million documents stored into 450 databases in different fields. Most of the information are with abstracts only though the full text databases are also available. During 2002, MSL obtained several full text databases for search via Internet: eIFL, Idealibrary, ProQuest Medical Library, Link i Free Emerald. Primary documents acquisition is done in collaboration with British Library Document Supply Centre, and article ordering is performed electronically (through ART – Automated Request Transmission). The MSL Referral Center provides its services to the users of the Novi Sad University and cooperates with many users from around the country.

Key words: electronic journals, Internet, full text databases, bibliographic databases, DIALOG, interlibrary loan, referral collection, research libraries

* Рад је изложен на Стручном скуп Коришћење електронских извора информација, одржаном у оквиру Осме скупштине Заједнице библиотека универзитета у Србији, 26. септембра 2002. године у Народној библиотеци Србије у Београду.

УВОД

Реферални центар (РЦ) Библиотеке Матице српске (БМС) основан је као одељење БМС 1985. године за пружање информација из страних база података. У току дугогодишњег рада опреман је различитим изворима информација за претраживање информација за кориснике. Од 1989. до 2001. године обављено је 4.129 тематских претраживања у разним базама података од којих је највећи број у индексима научних цитата. Изведено је и 2.863 претраживања цитираности радова научника са преко 50.000 цитата чији библиографски подаци су дати корисницима.

Министарство за науку, технологије и развој Републике Србије обновило је набавку страних база података на компакт дисковима и на Интернету.

У 2002. години БМС је у могућности да пружа информације из следећих база података:

ИНДЕКСИ НАУЧНИХ ЦИТАТА

1. Science Citation Index – SCI (1945-2002) – природне науке
2. Social Sciences Citation Index – SSCI (1956-2002) – друштвене науке
3. Arts & Humanities Citation Index – A&HCI (1975-1991, 2000-2002) – уметност и књижевност.

Библиотека поседује најкомплетнију збирку ова три индекса научних цитата који обухватају преко 8.400 врхунских најцитиранијих часописа у свету, а могу се тематски претраживати са апстрактима радова од 1992. године. Ове базе се такође користе као јединствени библиографски извор на свету за праћење цитираности радова научника. Предност ове базе је и мултидисциплинарност. Важно је истаћи да се ове базе не могу умрежити и налазе се само у пет библиотека у земљи, у које спада и БМС. Податке о цитираним ауторима и научним областима у којима се показао највећи број цитата објављивани су у радовима сарадника Библиотеке. Истраживања у Индексима примењена су и цитирана у истраживањима академика Милоја Сарића о вредновању научног рада, затим су коришћена за библиометријску анализу цитираности радова доктора Војводине из биомедицинских наука, као и за анализу биомедицинске литературе публиковане у Војводини (1).

БАЗЕ ПОДАТАКА НА ИНТЕРНЕТУ

У оквиру рада Конзорцијума библиотека Србије у БМС се набављене су многе базе података са пуним текстом (eIFL Direct, Idealibrary, ProQuest, LINK и друге). Ове базе се налазе и у другим факултетским библиотекама, које су се успешно укључиле у њихова претраживања.

Истраживања на Интернету РЦ су многобројна и он је незаобилазни извор за тражење информација. Међутим, Интернет не може да замени библиотеку због својих многобројних ограничења, а нарочито због тога што на Интернету нема много информација старијих од 15 година. Електронски приступ часопису је ограничен на неколико последњих година, а документи у пуном тексту у највећем броју познатих светских научних часописа нису доступни без претплате.

ИНФОРМАЦИОНИ СЕРВИС DIALOG

БМС је повезана, као једина библиотека у земљи, са једним од највећих светских информационих сервиса (хостова) DIALOG од 1989. године. DIALOG је основан у Америци 1972. године и омогућава онлајн приступ у милионе докумената који се налазе у преко 450 база података из различитих дисциплина. Већина информација је до нивоа апстракта, мада постоје и базе пуног текста. Наша досадашња искуства показују да је највише претраживања било у области медицине, кад информација из базе Medline није била довољна, затим из америчке базе за хемију Chemical Abstracts, као и из база података о докторским дисертацијама итд.

Предности хоста DIALOG су у томе што он за поједине области даје по неколико база података. Примера ради, поред Medline-а, који је и доступан бесплатно на Интернету, постоји петнаестак других база које се не могу претраживати бесплатно. Једним претраживањем може се обухватити више база и изабрана кључна реч тражи се истовремено у свима. DIALOG омогућава кружење и улаз у све најважније светске специјализоване базе. Иако је то највећи домет у претраживању информација још увек цена претраживања ограничава кориснике да га више користе. У DIALOG-у се наплаћују и време претраживања и записи.

БАЗЕ ПОДАТАКА НА КОМПАКТ ДИСКОВИМА

Индекси научних цитата на компакт дисковима користе се у БМС од 1980. године до данас, као и базе података FAO, UNESCO, AGRIS, Index Translationum, EBSCO Serials итд. У РЦ су сви компакт дискови доступни корисницима, а тако је и са збирком компакт дискова домаће продукције, као и књигама које поседују компакт диск као прилог. Ова збирка је описана у раду који је изашао у Годишњаку Библиотеке Матице српске за 2000. годину (2).

Предности претраживања на компакт дисковима су у томе што се време за претраживање не наплаћује. На компакт дисковима су базе које су стално доступне у библиотеци. Записи, који се могу снимити или штампати, наплаћују се симболично за разлику од DIALOG-а чији записи имају цену коју одређује произвођач базе.

МЕЋУБИБЛИОТЕЧКА ПОЗАЈМИЦА

Значајна улога РЦ огледа се и у томе што ће, после претраживања информација, кориснику пружити и примарни документ, књигу или чланак.

БМС има развијену позајмицу са свим националним библиотекама у свету преко IFLA захтева, плаћање услуга је ваучерима IFLA-е или међународним поштанским купонима.

Са Британском библиотеком успешно се сарађује од 1989. године. Поруџбина чланака обавља се електронским путем преко ART-а (Automated Request Transmission), а постоји и могућност ургентне набавке чланака која може да буде реализована у року од неколико сати.

Велика предност ове библиотеке је у томе што набавља најновија издања научних књига из свих научних области чије су цене за куповину веома високе. Путем позајмице књига, за које постоји много интересената, корисници су у току са најновијом научном литературом. Иако је и позајмица књиге скупа, куповина нових књига је далеко скупља и недоступнија научним радницима, јер треба још платити и трошкове увоза.

Осим позајмице, коју библиотека ради, корисницима се помаже у налажењу адреса аутора са којима они лично контактирају, а понекад и БМС тражи чланке од аутора, путем e-mail-а.

Развој међубиблиотечке позајмице у БМС предвиђа сарадњу и са другим институцијама за електронску набавку примарних докумената.

ЗАКЉУЧАК

Библиотекари РЦ перманентно учествују у активностима Конзорцијума, похађају семинаре за претраживање нових база података са пуним текстом. Користећи своје богато искуство корисницима су од велике помоћи.

Прво учествовање РЦ-а било је на мултимедијалној манифестацији "Корак у 21. век" на Новосадском сајму 1988. године, а слоган, који су библиотекари онда користили, важи и данас. Он гласи: [ПОТРАЖИТЕ УЗ НАШУ ПОМОЋ ПРАВУ И АКТУЕЛНУ ИНФОРМАЦИЈУ.](#)

Корисницима заинтересованим за горе наведене информације на располагању су e-mail адреса referalnibms.ns.ac.yu и телефон/фах: 021 25 859.

ЛИТЕРАТУРА

1. Индекси научних цитата у Библиотеци Матице српске: Од папирне верзије до Интернета. Годишњак Библиотеке Матице српске за 2001, 2002, 134-142.
2. Базе података на компактним дисковима у Рефералном центру БМС – до 2000. године. Годишњак Библиотеке Матице српске за 2000, 2001, 145-151.